

Luthers første udfoldelse af dåbsteologien findes i hans *Sermon om Dåben* fra 1519. Her udfolder Luther dåbsteologien på god augustinsk vis, men dog med en væsentlig anderledes og stærkere betoning af troens betydning.

D Af Anders-Christian Jacobsen
Vignet: Michaël Dorbec

ÅB • Ifølge Augustin er et sakramente et tegn (*signum*), der henviser til og er delagtig i en bagvedliggende virkelighed (*res*), som er sakramentets betydning. Når forkyndelsens ord forenes med et fysisk tegn, er der ifølge Augustin tale om et sakramente. I sermonen om dåben bruger Luther ikke meget plads på at forklare tegnets betydning. Kun slås det fast, at dåbssakramentets tegn er vandet, som den, der døbes, dykkes ned i og igen drages op af. Luther understreger, at tegnet bør bruges fuldt ud, så at den, der døbes, dykkes helt ned under vandet og drages helt op igen. Kun på denne måde betegner tegnet dåbens betydning – at det syndige menneske dør, og et nyt retfærdiggjort menneske opstår med Kristus, jf. Rom. 6,1-11. De fleste lutherske kirker bruger ikke tegnet fuldt ud, men øser kun vand over hovedet på den, der døbes. Den praksis har gode begrundelser i fortidens

Professor mso
Anders-Christian
Jacobsen, Aarhus
Universitet

kolde kirker og koldt dåbsvand, der ikke just fremmede dåbsbørnenes sundhed, men i nutidens veltempererede kirkerum kunne man overveje at vende tilbage til tegnets fulde brug.

Det ydre tegn

Det ydre tegn er en punktuelt begivenhed, men dåbens betydning – døden og opstandelsen med Kristus – er en proces, der først afsluttes med menneskets legemlige død og opstandelse. Der er synd tilbage i den dåbte, og den viger ikke, før legemet, der er født i synd, dør. Det udtrykker Luther klart i sermonen, men f.eks. også i det vigtige skrift mod Latomus. Derfor er hele livet en stadig åndelig dåb, en stadig kamp mod synden. Ligesom kampen mod det gamle menneske med dets synd varer hele livet, således varer også den åndelige fødsel – opstigningen af vandet – hele livet. Nådens og retfærdighedens vækst begynder i dåben, men varer lige til døden. Den dåbte, der stiger op af dåben, er straks ren, uden synd og helt uskyldig. *Samtidig* forbliver det gamle kødelige menneske ondt og syndigt, fordi dets natur er sådan. Guds beslutning er at nyskabe denne gamle natur. Det sker gennem døden og opstandelsen. Det er altså noget fremtidigt, men dette fremtidige er foregrebet i dåben. Det dåbte menneske er *simul justus et peccator*.

Luther betoner troens betydning langt stærkere end den forudgående tradition. Troen på, at Gud efter dåben ikke tilregner den synd, der stadig råder i den dåbte, er nødvendig, fordi den er al trøsts grund. Uden den må mennesket fortvivle, fordi det stadig synder. »Tror du, så har du. Tvivler du, så er du fortabt«, skriver Luther i sermonen. Det betyder ikke, at mennesket skal tro, for at dåben »virker«, og Gud kan udøve sin nyskabende gerning i livet og ved menneskets død og opstandelse. Det betyder derimod, at mennesket ikke får gavn af sin dåb her i livet, hvis det fortvivler over synden i stedet for at tro på tilgivelsen. Med troen »griber« den dåbte om den gave, der allerede er givet i dåben.

Tegnet i sakramentet

Fra midten af 1520'erne lægger Luther mere vægt på tegnet i dåbssakramentet. Det skyldes den voksende konflikt med de såkaldte sværmere eller anabaptister (gendøbere), der spiritualiserede dåben, idet de fremhævede troen som afgørende for, at dåben »virker«. På den baggrund hævdede de, at tegnet (vandet) ikke var afgørende eller måske helt unødvendigt. Vand er noget, man vasker sig i, eller som dyr drikker, mente nogle af gendøberne. De afviste oftest barnedåben og krævede gendåb af voksne »troende«. Luther afviste sværmernes forståelse af dåben, idet han hævdede, at dåben »virker«, idet den ydre sakramentale handling gennemføres, mens troen griber den gave, der allerede er givet og virksom i dåben. Denne accentforskydning i Luthers dåbsteologi kommer bl.a. til udtryk i skriftet med titlen *Von der Wiedertaufe an zwei Pfarrherrn* fra 1528 og i katekismernerne fra 1529.